

Elsők között a fizikai tudományok szinte minden területén

Köztudottan a legfontosabb professzorok egyike dr. Budó Ágoston akadémikus, tudományegyetemünk kísérleti fizikai intézetének igazgatója. Egyetemi oktató-nevelő és tudományos kutató munkája mellett titkára a Magyar Tudományos Akadémia Matematika és Fizika Osztályának, elnöke a Szegedi Akadémiai Bizottságnak és vezető egyben az MTA Szegedi Központját is.

Sokrétű tevékenysége révén — mint elmondotta — sokszor volt és van alkalma találkozni, megismerkedni és tapasztalatokat cserélni szakterülete szovjet művelőivel, vezető szovjet tudósokkal, fizikusokkal.

— Elég keveset utazom — mondta — a munkám többek között ezt is megnehezíti. De már 1953-ban volt alkalom, mint egy hivatalos kormánydelegáció tagjának, személyesen megismerni a moszkvai, leningrádi kutatóintézetek munkáját, az ott működő tudósokat, eredményeiket. Bámulatos az az előrehaladás, amit akár csak az utóbbi egy évben felmutatott a szovjet tudomány, különösen a fizika területén. Közismert tény, hogy a fizikai tudományok szinte mindegyikében az élen vannak. Bizonyítja ezt többek között *Baszov* és *Prohorov* professzoroknak a laser-kutatásért kapott Nobel-díja, vagy *Tamm* és *Cserenkov* professzorok Nobel-díja, hogy másokat ne említek. S bizonyítja ennél érdekesebben, mintegy az eredmények koronájaként az a siker, amit a Szovjetunió büszkén vallhat magáénak az űrkutatás terén s amelynek többek között épp a fizikai tudományok ily magas fokú fejlettsége volt a feltétele. Kutatási területen, a molekuláris lumineszcencia egyik megalapozója is szovjet tudós, a már elhunyt *Vavilov* akadémikus volt. Munkatársával *Ljovsin* professzorral s más szovjet tudósokkal, *Tyerenyin* akadémikussal, *Feofilov*, *Tolsztoj*, *Galanyin*, *Nyeporent*, *Boriszevics*, *Szevcenko*, *Sztyepanov* professzorokkal közvetlenül, vagy munkatársaimon keresztül állandó kapcsolatban állók. A félvezetők kutatásával foglalkozó *Szobasiev* professzor egy ideig dolgozott intézetünkben is.

A Minszkben működő *Szevcenkö* és *Sztyepanov* professzorokkal például olyan formában is kooperálunk, hogy egy közös kutatási té-

mát megosztva vizsgálunk, s rendszeresen kicseréljük kutatásunk eredményeit. Példázza talán a baráti kapcsolatunkat az is, hogy az idén felavatott Szegedi Akadémiai Központ első külföldi vendégei is szovjet tudósok voltak, köztük a Szovjet Tudományos Akadémia elnöke *Keldis* akadémikus és elnökhelyettese, *Lavrentjev* akadémikus.

— A szovjet felsőoktatásról, fizikusképzésről kevesebb konkrét tapasztalatom van. De az a tény, hogy a Szovjetunióban dolgozik ma a világon a legtöbb diplomás szakember s azok a példátlan eredmények, erőfeszítések, amelyek a szakemberek továbbképzése terén a Szovjetuniót jellemzik, mindenkit meggyőzhetnek a szovjet felsőoktatás, a szovjet szakemberképzés fejlettségéről és hatékonyságáról.

Az agronómia és algakutatás

A világ több mint száz tudósával tart kapcsolatot dr. Kis István főiskolai tanár, a növényteni tanszék vezetője, Venezuelától Bulgáriáig. A százegynéhány botanikus közül harmincnyolc a szovjet.

— A felsőoktatási módszerek kidolgozásának szempontjából legjelentősebb kapcsolata tanszékünknek az uzgorodi egyetem növényteni tanszékével alakult ki. Az ottani tudósok — így *Komdar* tanszékvezető és *Fodor* docens elvtársak — jelentős kutatásokat végeznek a geobotanikában. Az általunk is ismert eredmények arra utalnak, hogy érdeklődésük az agronómia gyakorlati iránya felé fordult.

Különösen jó a kapcsolat a szovjet algakutatókkal akik közül *Gorjonova* és *Osznyikova* kandidatust kell kiemelnem. Ők korábban meg is látogatták tanszékünket: azóta is kölcsönösen segítjük egymás kutatásait megjelent kiadványaink cseréjével.

Eurázia gyógynövényeinek szervezett gyűjtése és feldolgozása

Néhány héttel ezelőtt meghívott vendége volt az I. Összövetségi Gyógyszerészi Kongresszusnak dr. *Novák* István egyetemi tanár, orvosegyetemünk Gyógynövény és Drogismereti Intézetének igazgatója. A Pjati-gorsztkban rendezett kongresszuson előadást is tartott.

— Először 1961 májusában jártam a Szovjetunióban — mondta *Novák* professzor — s akkor a bakui gyógyszerész kongresszuson vettem részt. A szovjet tudósokkal, szakterületem szovjet művelőivel állandó kapcsolatban állók. Ismerem *I. A. Muravljov* professzort, *A. F. Gammernan* akadémikust Leningrádból, *P. T. Kondratyenko*, *D. A. Muravljova* professzorasszonyt, levelezek *P. N. Kibalsicsicsal*, *I. K. Tammeorg* tartui és *L. I. Erisztavi* Tbiliszi-i professzorokkal. Túl a személyes kapcsolatokon, jól ismerem tudományterületem lenyűgöző, kiterjedtségében és tartalmában egyaránt óriási szovjet eredményeit. A modern gyógynövény-kutatás alapjait *Orehov* professzor rakta le, az általa alapított tudományos intézet,

valamint a Gyógyszerkémiai Tudományos Kutatóintézet és az egyetemek botanikai, farmakognóziái tanszékei szisztematikusan gyűjtőmunkával rendszereztek és feldolgozzák Eurázia teljes gyógynövény flóráját. Munkásságunknak nagy része van abban, hogy az utóbbi évtizedekben az átmenetileg háttérbe szorult gyógynövénykutatás jelentősége ismét megnőtt s hogy jelenleg a világon előállított összes gyógyszerek körülbelül 30 százaléka gyógynövényi eredetű.

— Kollaboráció ugyan még nem alakult ki, de vannak közös kutatási témáink. Ilyen például az erysimum diffusum, a szürke repcsény nevű gyomnövény hatóanyagának vizsgálata, amelyből hatásos, a strophantus-készítményekhez hasonló értékű gyógyszert készítettek. Másik közös témánk a furokumarin-származékok vizsgálata. Jó volna, ha rendszeresebben és gyakrabban jutnának el hozzánk a szovjet tudósok publikációi. Ez elősegíthetné kapcsolataink és együttműködésünk további erősödését.

Szovjet egyetemek, szovjet tudomány

Csodálatos ötven évét ünnepel a szovjet tudomány. Hihetetlennek tűnő fejlődés, szenzációs eredmények, példáulan szervezethez és ökonómia a tudományos élet minden területén!... Egyetemeink és főiskolánk oktatói egybehangozóan e jellemvonásokat emelték ki személyes tapasztalataik, kapcsolataik alapján, amikor véleményüket kérdeztük szakterületük szovjet tudósaink eredményeiről, a szovjet egyetemen és kutató intézetekben szerzett benyomásaikról. Kilenc oktatónk rövid nyilatkozatát foglaltuk egybe összeállításunkban.

A tudomány szociális ereje

A Szülészeti és Nőgyógyászati Klinika igazgatója, dr. *Szontágh* Ferenc egyetemi tanár többször is volt meghívott előadója a Szovjetunió tudományos rendezvényeinek. Az össz-szövetségi szülész és nőgyógyász kongresszuson „A terhesség alatti hormonürítés diagnosztikai jelentősége” és „A terhesség alatti hormonkezelés lehetőségei” címmel két előadása hangzott el. Idén májusban a szülész és nőgyógyász symposiumon „Orális progesztogének hatásmodja és alkalmazásuk lehetőségei” címmel tartott előadást.

— A szakmában — mondta *Szontágh* professzor — ismerem a Szovjetunióban folyó munkát. Rendszeresen találkozom különféle nemzetközi rendezvényeken a szovjet kollégákkal, levelezünk évek óta egymással. Ismerem *Bodjassina* és *Novikova* professzorok, *Perszianinov* akadémikus és *Manuilova* professzornő tudományos kutatásait, kapcsolatban állok *Csacsava* pro-

fesszorral, aki Tbiliszbén dolgozik. A szovjet tudósok véleményem szerint élenjárnak mindazon dolgokban, amik tömegeket érintenek. Eredményeik a terhességadásban, az anya és csecsemővédelemben nagy és közvetlen szociális hatóerőt jelentenek. Az alaptudományi kutatásban náluk is egyre nagyobb teret kap az emberi reprodukcióval, a fajfenn-tartással kapcsolatos minden kutatás.

— Lényegesen kevesebb tapasztalatom van a szovjet orvosképzéssel, az ottani egyetemi oktatással kapcsolatban. Elgondolkodtató, hogy milyen kevésbé ismerjük általánosan a külföldi orvosképzést, a különféle oktatási intézmények működését. Az a véleményem, hogy a jövőben a tapasztalatcserek kialakításánál feltétlenül gondolni kellene az oktatás, az orvosképzés eredményeinek, fejlődésének, gondjainak kölcsönös megismerésére, a véleménycsere ez irányú lehetőségeire is.

A gyermekgyógyászat szputnyikja

Háromszor járt a Szovjetunióban. Először a magyar — szovjet orvosi hetek rendezvényeinek résztvevőjeként. Másodsor, mint a gyermekbélis elleni védooltás rendszerének tanulmányozására kiküldött bizottság klinikus tagja. Legutóbb, ez év májusában a Tbiliszbén megrendezett összövetségi gyermekgyógyászati kongresszus meghívott vendége volt. Kérdéseinkre a szovjet tudomány eredményeiről, fejlődéséről kialakult benyomásait, véleményét így összegezte dr. *Boda* Domokos professzor, a Szegedi Gyermekklinika igazgatója.

— A szovjet tudomány尊重tusa szempontjából óriási jelentősége volt és van az astronautikában, a bolygóközi térségek kutatásában elért, korszaknyitó eredményeknek. Ma már a világon mindenütt elismerik, hogy technikai téren a Szovjetunió különösen fejlett. Én, mint gyermekgyógyász, a szputnyikokéhoz hasonló jelentőségűnek tartom a magam tudományában a gyermekbénulás védőoltás-módszerének szovjet szisztemáját. Noha az élő vírus alkalmazása Sabin professzor érdeme, az a grandiózus kutató és szervező munka, amely *Csumakov* professzor vezetésével ez irányban folyt, az a víruslaboratóriumi felkészültség, amelyet egy ilyen monstre-akció sikeres lebonyolítása feltételez, szakember számára mindennél többet mond a szovjet tudósok lehetőségeiről. S a kutató munka gigászai arányai mellett különösen imponáló volt számomra a tervszerűség, az egész szakterület szisztematikusan vizsgálata.

— Kapcsolatban állok más neves szovjet kutatókkal is. Nagyon izgalmasak *Szmoro-*

gyincev professzor kutatásai, aki a hepatitis-vírussal foglalkozik. A közelmúltban járt a klinikánkban *Novikova* professzornő, akivel megállapodtunk a koraszülött és újszülött ellátásra vonatkozó kölcsönös tapasztalatcsereben. Általában az a véleményem, hogy érdemes volna sokoldalúbban mind tudományos, mind oktatási téren megismerkedni a szovjet eredményekkel. Tovább kellene fejleszteni a kölcsönös tapasztalatcserét, tanulmányutakat, kiadványok cseréjét. Világszerte, s nálunk is sajnos, gyakran túl keveset tudunk a szovjet tudósok munkájáról, eredményeiről. S nem ritka eset, hogy nyugati szaklapokból ismerjük meg a szovjet tudomány új sikereit. Pedig — úgy érzem, nyugodtan kimondhatom — ma már nincs teljes tudományos világképe annak, aki nem ismeri a szovjet tudósok munkásságát, a Szovjetunió tudományos fejlődését.

A szovjet hidrobiológia példája

Egészen szubjektíven csak azt mondhatom, — emlekezik dr. *Megyeri* János főiskolai tanár, az állattani tanszék vezetője —, hogy amikor az egyetemi állattani intézetben dolgoztam, módomból volt a szovjet tudomány legnagyobbjaival is találkozni, olyanokkal mint *Szkrjabin* és *Lucsenko*. Akkor nekünk a régiből való kimozduláshoz hoztak új szemléletet, amely a gyakorlat felé vezette a mi tudományágunkat is.

Ma mint a hidrobiológia specialistája vagyok a szovjet tudósokkal részint személyes, részint hivatalos kapcsolatban. Ami kutatása-

Hasonlóak fő kutatási területeink

A Jogi Kar polgári jogi tanszéke — mondta dr. *Kelemen* Béla tanszékvezető docens, rektorhelyettes — két szovjet egyetemmel, tart közelebbi kapcsolatot: a Moszkvai Lomonoszov Egyetem és a Leningrádi Zsdanov Egyetem polgári jogi tanszékeivel, amelyek élén olyan nemzetközileg is elismert civilisták állnak, mint *Orlovskij* és *Joffe* professzorok. A barátság régi keletű, néhány évvel ezelőtt Szegeden tartották a nemzetközi polgári jogi konferenciát, itt ismerkedtünk meg személyesen a szovjet professzorokkal. A kapcsolatok azóta is meglehetősen élénkek. Különösen a leningrádiakkal alakult ki gyümölcsöző barátság, ugyanis hasonlóak a fő kutatási területeink, ők is a szerződési és a felelősségi jog problémájával foglalkoznak.

Kapcsolatunk eredménye volt az is, hogy nemrégén meghívást kaptam a Szovjetunióba, ahol több előadást tartottam. Ezek iránt igen nagy érdeklődés nyilvánult meg, az utánuk kö-

vetkező vita során elsősorban a gazdaságirányítás új módszereivel kapcsolatos polgári jogi problémák iránt érdeklődtek. A Szovjetunióban alkalom nyílt *Joffe* professzorék munkájába közvetlenül is betekinteni. A felelősségi jogon belül a felelősségi rendszerek kutatásával foglalkoznak. Másik kérdésük joggazdai probléma ugyan, de a polgári jogot is közelről érinti: a gazdasági jog kérdése. Ebben a témakörben hasonló a mi álláspontunk is, bár a szocialista jogtudományban vannak eltérő vélemények is.

Igaz, karunkon ma már nem oktatják főkéllégiumként a szovjet polgári jogot, ennek ellenére oktatóink és hallgatóink jól ismerik, hiszen a polgári jogi előadások keretében foglalkozunk a szovjet jogtudósok eredményeivel is. Például legutóbb mi is részletesen elemzés alá vettük a kodifikáció eredményeivel foglalkozó kutatásokat, amelyben a szovjet tudósok komoly előrehaladást értek el.

Minerológusok a Szovjetunióban

A sarokban üvegszekrény. A professzor odamegy, és az ásványra mutat, melynek lapjai megcsillannak a fényben.

— Ha Magyarországon valakinek a gyűjteményében ilyen darab van, már arra is büszke. Tizenöt-húsz gramm berillre, Leningrádban a Gornij Institut gyűjteményében — ez a szovjet bányászati főiskola) — 2546 gramm nemes berillt látam.

Az ásvány és kőzettani intézet professzori szobájában ülünk. *Dr. Koch* Sándor egyetemi tanárral, a tudományegyetem Kossuth díjas tudósával beszélgetünk arról az útról, amelyet a nyár elején tett a Szovjetunióba. — Érdekes, hogy három jubileum esett egybe ebben az évben. Az ötvenéves évforduló évében ünnepelte a szovjet minerológiai társaság fennállásának százötvenedik, az első orosz ásványtani gyűjtemény keletkezésének kétszázötvenedik évfordulóját. Én az előbbi ünnepeimen, előadássorozatán vettem részt más baráti országokbeli meghívottakkal együtt.

A meghívást annak kö-

szönhetem, hogy számos szovjet tudós jött már el hozzám Szegedre megnézni a gyűjteményem, köztük éppen *Grigorjev*, a leningrádi professzor is, aki kint házigazdám volt. Innen ismerem *Barszanov* professzort is, a világhírű moszkvai *Fersmann* gyűjtemény vezetőjét.

A mai szovjet minerológia nagyszerű tudósok munkásságát folytatja, gondolkodik csak *Kokarovra*, *Jeremejev*re és különösen *Ver-matszkijra* meg *Fersmannra*. *Fersmann* egyike volt azoknak, akik ezt az előző statisztikus, aztán statikus tudományt a gyakorlati életbe vitték át. Ma az ő iskolájuk dolgozik a Szovjetunióban és eredményeik között a jakutföldi elsőleges gyémánt-előfordulások felfedezése volt a legnagyobb, mellyel megtörték az afrikai gyémánt és a nagy monopólium uralmát.

A hatalmas méretekkel lenyűgöző leningrádi gyűjteményben mázsás fluorit és malachit darabok között számomra ezért ragogott legszembebb az a sok jakutföldi gyémánt, amelyet először volt alkalom látni.

Szovjet matematikusok a fiatal kutatók neveléséért

— A Szovjetunióban folyó algebrai kutatások — mint általában is — a megjelent tudományos publikációk keresztül és a személyes kapcsolatokon keresztül hatnak ránk — nyilatkozott kérdésünkre dr. *Szendrei* János főiskolai ta-

nár, igazgató. — Az utóbbi azért is jelentősebb, mivel itt maga a kutató, a tudós személye, egyénisége is hat. Ilyen vonatkozásban rám legnagyobb hatással. A. G. *Kuros*, a Lomonoszov Egyetem professzora volt, akivel eddig három ízben találkoztam.

— Ő az egyik leghíresebb szovjet algebrai iskola vezetője. Kiváló pedagógus is. Nagyszerű példája annak, hogy hogyan lehet és kell foglalkozni a kutatópályára lépő kezdő szakemberekkel. E. Sz. *Ljapin*, a Leningrádi Pedagógiai Intézet Algebrai Tanszékének vezetőjével a közvetlen személyes találkozáson kívül szorosabb szakmai kapcsolatban is állók. *Ljapin* professzor a félcsoporthelmélet világszerte elismert művelője. Legújában igen jó kapcsolat épül ki az Uzgorodi Állami Egyetem Algebrai Tanszékének vezetőjével, Sz. D. *Berman* professzorral annak az együttműködésnek a keretében, ami az Uzgorodi Állami Egyetem és a Szegedi Tár-nárképző Főiskola között fennáll.